

ĐA DẠNG KHU HỆ THÚ (MAMMALIA) VÙNG ĐÔNG BẮC VIỆT NAM

NGUYỄN TRƯỜNG SƠN, NGUYỄN XUÂN ĐẠNG, ĐẶNG NGỌC CÀN

Viện Sinh thái và Tài nguyên Sinh vật

Khu Đông Bắc, về mặt hành chính, bao gồm 21 tỉnh. Về địa hình, khu Đông Bắc có 2 vùng địa hình rất khác biệt, đó là vùng đồi núi điển hình thuộc địa phận 12 tỉnh (Hà Giang, Cao Bằng, Lào Cai, Yên Bái, Tuyên Quang, Bắc Kạn, Thái Nguyên, Vĩnh Phúc, Lạng Sơn, Phú Thọ, Bắc Giang, Quảng Ninh) và vùng đồng bằng sông Hồng thuộc địa phận 9 tỉnh (Hà Nội, Bắc Ninh, Hưng Yên, Hải Dương, Hải Phòng, Hà Nam, Thái Bình, Nam Định, Ninh Bình). Với mỗi vùng địa hình, chắc chắn có những đặc điểm khác biệt về đa dạng sinh học nói chung và khu hệ thú nói riêng mà quy hoạch bảo tồn cần chú ý.

Chúng tôi quan niệm "Vùng Đông Bắc" trong nghiên cứu đa dạng sinh học bao gồm 12 tỉnh có địa hình chủ yếu là đồi núi và đảo Cát Bà của Hải Phòng. Với địa hình vùng Đông Bắc với đặc điểm là vùng đồi núi có độ cao không lớn. Độ cao trung bình toàn miền là 600-700 m. Khí hậu kiểu nhiệt đới ẩm gió mùa. thảm thực vật nguyên sinh ưu thế là kiểu rừng thường xanh nhiệt đới và rừng thường xanh cận nhiệt đới. Vùng Đông Bắc có hệ thống sông suối phong phú với hệ thống sông Hồng, sông Bằng - sông Kỳ Cùng và hệ thống sông Thái Bình. Khu Đông Bắc cũng tiếp giới với biển Đông và bao gồm một số đảo ven bờ như đảo Cái Bàu, Trà Bàn, Cô Tô, Ba Mươi Quảng Ninh, Cát Bà ở Hải Phòng, ... Với điều kiện địa hình, khí hậu, thủy văn như vậy, đã tạo cho khu vực có sự đa dạng về các loài động, thực vật.

Trong khuôn khổ của bài báo này, trên cơ sở các phương pháp điều tra truyền thống nhóm tác giả muốn cung cấp một danh sách tương đối cập nhật về thành phần các loài thú, các loài đặc trưng và tình trạng một số loài quý hiếm ghi nhận được ở khu vực Đông Bắc trong thời gian gần đây làm cơ sở cho công tác quản lý và bảo tồn loài.

I. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

1. Thành phần loài

Đã thu thập được tài liệu nghiên cứu ở 29 khu vực đề cập, 18 khu bảo tồn và VQG thuộc 11 tỉnh, trên cơ sở phân tích chọn lọc thông tin từ các tài liệu thu thập được và các số liệu điều tra bổ sung đã xây dựng được danh lục các loài thú Đông Bắc gồm 169 loài, thuộc 31 họ, 10 bộ (Bảng 1).

Bảng 1

Danh lục các loài thú Đông Bắc

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
I. BỘ NHIỀU RĂNG SCANDENTIA Wagner, 1855			
	1. Họ Đồi	Tupaiaidae Gray, 1825	
1.	Đồi	<i>Tupaia belangeri</i> (Wagner, 1841)	HN, TN, BG, HG, CB, PT, BK, QN, HP
II. BỘ LINH TRƯỞNG PRIMATES Linnaeus, 1758			
	2. Họ Cu li	Lorisidae Gray, 1821	
2.	Cu li lớn	<i>Nycticebus bengalensis</i> (Lacépède, 1800)	TN, BG, LS, CB, PT, PV, TQ, BK
3.	Cu li nhỏ	<i>Nycticebus pygmaeus</i> Bonhote, 1907	BG, LC, HG, CB, PT, TQ, BK, QN

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
	3. Họ Khỉ	Cercopithecidae Gray, 1821	
4.	Khỉ mặt đỏ	<i>Macaca arctoides</i> (I. Geoffroy, 1831)	TN, BG, LS, CB, PT, VP, TQ, BK, QN
5.	Khỉ mốc	<i>Macaca assamensis</i> (McClelland, 1840)	TN, HG, LS, CB, PT, VP, TQ, BK
6.	Khỉ đuôi lợn	<i>Macaca leonina</i> (Blyth, 1863)	TN
7.	Khỉ vàng	<i>Macaca mulatta</i> (Zimmermann, 1780)	TN, BG, HG, LS, CB, PT, VP, TQ, BK, QN, HP
8.	Voọc mũi hếch	<i>Rhinopithecus avunculus</i> (Dollman, 1912)	HG, TQ
9.	Voọc đen má trắng	<i>Trachypithecus francoisi</i> (Pousargues, 1898)	BG, LS, CB, PT, VP, TQ, BK
10.	Voọc đầu trắng	<i>Trachypithecus poliocephalus</i> (Pousargues, 1898)	HP
11.	Voọc xám	<i>Trachypithecus crepusculus</i> (Elliot, 1909)	TN, PT
	4. Họ Vượn	Hylobatidae, Gray, 1871	
12.	Vượn đen tuyền	<i>Nomascus concolor</i> (Harlan, 1826)	TN, HG, CB, PT
13.	Vượn đen đông bắc	<i>Nomascus nasutus</i> (Kunkel d'Herculeis, 1884)	CB
	III. BỘ THỎ LAGOMORPHA Brandt, 1855		
	5. Họ Thỏ rừng	Leporidae Fischer, 1817	
14.	Thỏ rừng trung hoa	<i>Lepus sinensis</i> Gray, 1832	LS
	IV. BỘ CHUỘT VOI ERINACEOMORPHA Gregory, 1910		
	6. Họ Chuột voi	Erinaceidae G. Fischer, 1814	
15.	Chuột voi đồi	<i>Hylomys suillus</i> Müller, 1840	CB, BK
	V. BỘ CHUỘT CHÙ SORICOMORPHA Gregory, 1910		
	7. Họ Chuột chù	Soricidae G. Fischer, 1814	
16.	Chuột chù đuôi đen	<i>Crocidura attenuata</i> Milne-Edwards, 1872	HG, CB, PT, BK
17.	Chuột chù đuôi trắng	<i>Crocidura fuliginosa</i> (Blyth, 1855)	HG, QN
18.	Chuột chù núi đá đông bắc	<i>Crocidura guy</i> Jenkins, Lunde, Moncrieff, 2009	TQ
19.	Chuột chù nâu xám	<i>Crocidura indochinensis</i> Robinson and Kloss, 1922	VP
20.	Chuột chù hải nam	<i>Crocidura wuchihensis</i> Wang, 1966	HG
21.	Chuột chù nhỏ	<i>Suncus etruscus</i> (Savi, 1822)	LC, LS
22.	Chuột chù nhà	<i>Suncus murinus</i> (Linnaeus, 1766)	BG, HG, TQ, PT, BK, HP
23.	Chuột chù cộc	<i>Anourosorex squamipes</i> Milne-Edwards, 1872	CB, PT
24.	Chuột chù răng nâu đuôi ngắn	<i>Blarinella griselda</i> Thomas, 1912	HG
25.	Chuột chù nước miền bắc	<i>Chimarrogale himalayica</i> (Gray, 1842)	CB

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
26.	Chuột chù vằn sừng	<i>Chodsigoa caovansunga</i> Lunde, Musser and Son, 2003	HG
27.	Chuột chù lô-vê	<i>Chodsigoa parca</i> G. M. Allen, 1923	HG
	8. Họ Chuột chũi	Talpidae G. Fischer, 1814	
28.	Chuột chũi đuôi dài	<i>Scaptonyx fuscicaudus</i> Milne-Edwards, 1872	HG
29.	Chuột chũi mũi dài	<i>Euroscaptor longirostris</i> (Milne-Edwards, 1870)	VP, LC, CB
30.	Chuột chũi miền bắc	<i>Mogera latouchei</i> Thomas, 1907	
31.	Chuột chũi	<i>Euroscaptor</i> sp.*	VP, TQ
VI. BỘ ĐOI CHIROPTERA Blumbach, 1779			
	9. Họ Đơi quả	Pteropodidae Gray, 1821	
32.	Đơi chó cánh ngắn	<i>Cynopterus brachyotis</i> (Müller, 1838)	BK
33.	Đơi chó cánh dài	<i>Cynopterus sphinx</i> (Vahl, 1797)	HG, LS, PT, VP, TQ, BK, QN, HP
34.	Đơi cáo xám	<i>Rousettus amplexicaudatus</i> (E. Geoffroy, 1810)	BK
35.	Đơi cáo nâu	<i>Rousettus leschenaulti</i> (Desmarest, 1820)	HG, PT, BK
36.	Đơi quả không đuôi lớn	<i>Megaerops niphanae</i> Yenbutra and Felten, 1983	PT, VP
37.	Đơi quả núi cao	<i>Sphaerias blanfordi</i> (Thomas, 1891)	HG, PT, VP, TQ, BK
38.	Đơi quả lưỡi dài	<i>Eonycteris spelaea</i> (Dobson, 1871)	PT, VP, TQ, BK
39.	Đơi ăn mật hoa lớn	<i>Macroglossus sobrinus</i> K. Andersen, 1911	PT, BK
	10. Họ Đơi lá mũi	Rhinolophidae Gray, 1825	
40.	Đơi lá đuôi	<i>Rhinolophus affinis</i> Horsfield, 1823	TN, BG, CB, PT, VP, TQ, BK, QN, HP
41.	Đơi lá lớn	<i>Rhinolophus luctus</i> Temminck, 1834	TN
42.	Đơi lá tai dài	<i>Rhinolophus macrotis</i> Blyth, 1844	TN, VP, TQ, BK
43.	Đơi lá rê quạt	<i>Rhinolophus marshalli</i> Thonglongya, 1973	BG, LS, BK, HP
44.	Đơi lá mũi phẳng	<i>Rhinolophus malayanus</i> Bonhote, 1903	PT, BK
45.	Đơi lá quạt	<i>Rhinolophus paradoxolophus</i> (Bourret, 1951)	TN, LS, PT, TQ, BK
46.	Đơi lá péc-xôn	<i>Rhinolophus pearsonii</i> Horsfield, 1851	TN, LS, PT, VP, TQ, BK, HP
47.	Đơi lá mũi nhỏ	<i>Rhinolophus pusillus</i> Temminck, 1834	LS, PT, VP, TQ, BK, QN, HP
48.	Đơi lá nam á	<i>Rhinolophus microgloosus</i> Csorba and Jenkins, 1998	LS, TQ, BK
49.	Đơi lá trung hoa	<i>Rhinolophus sinicus</i> Andersen, 1905	BK
50.	Đơi lá tô-ma	<i>Rhinolophus thomasi</i> K. Andersen, 1905	PT, TQ

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
	11. Họ Dơi nếp mũi	Hipposideridae Lydekker, 1891	
51.	Dơi nếp mũi ba lá	<i>Aselliscus stoliczkanus</i> (Dobson, 1871)	LS,PT,BK,TQ,HP
52.	Dơi nếp mũi không đuôi	<i>Coelops frithii</i> Blyth, 1848	TQ,BK,HP
53.	Dơi nếp mũi quạ	<i>Hipposideros armiger</i> (Hodgson, 1835)	TN,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,HP
54.	Dơi nếp mũi tro	<i>Hipposideros ater</i> Templeton, 1848	TQ
55.	Dơi nếp mũi hai màu	<i>Hipposideros bicolor</i> (Temminck, 1834)	HP
56.	Dơi nếp mũi lông đen	<i>Hipposideros cineraceus</i> Blyth, 1853	TQ,BK
57.	Dơi	<i>Hipposideros khaokhouayensis</i> Servent and Francis, 2006	HP
58.	Dơi nếp mũi xám	<i>Hipposideros larvatus</i> (Horsfield, 1823)	TN,LS,PT,VP,BK,TQ,QN,HP
59.	Dơi nếp mũi khiên	<i>Hipposideros lylei</i> Thomas, 1913	TQ,BK,NB
60.	Dơi nếp mũi xinh	<i>Hipposideros pomona</i> K. Andersen, 1918	TN,LS,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
61.	Dơi nếp mũi lông vàng	<i>Hipposideros turpis</i> Bangs, 1901	BK,TQ,QN,HP
	12. Họ Dơi ma	Megadermatidae H. Allen, 1864	
62.	Dơi ma bắc	<i>Megaderma lyra</i> E. Geoffroy, 1810	TN,LS,TQ,BK
	13. Họ Dơi bao đuôi	Emballonuridae Gervais, 1855	
63.	Dơi bao đuôi nâu đen	<i>Taphozous melanopogon</i> Temminck, 1841	BK,QN,HP
	14. Họ Dơi thò đuôi	Molossidae Gervais, 1855	
64.	Dơi thò đuôi	<i>Chaerephon plicatus</i> (Buchanan, 1800)	PT,BK
	15. Họ Dơi muỗi	Vespertilionidae Gray, 1821	
65.	Dơi muỗi cổ vàng	<i>Arielulus aureocollaris</i> (Kock and Storch, 1996)	VP,TQ
66.	Dơi nâu	<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774)	PT
67.	Dơi đốm hoa	<i>Scotomanes ornatus</i> (Blyth, 1851)	LS,VP,TQ,BK
68.	Dơi nghệ lớn	<i>Scotophilus heathii</i> (Horsfield, 1831)	VP,HP
69.	Dơi nghệ nhỏ	<i>Scotophilus kuhlii</i> Leach, 1821	BK,TQ,HP
70.	Dơi muỗi sọ dẹt	<i>Pipistrellus abramus</i> (Temminck, 1838)	HP
71.	Dơi muỗi nâu	<i>Pipistrellus coromandra</i> (Gray, 1838)	VP
72.	Dơi muỗi xám	<i>Pipistrellus javanicus</i> (Gray, 1838)	PT,BK,HP

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
73.	Đơi muỗi sọ nhỏ	<i>Pipistrellus paterculus</i> Thomas, 1915	LS
74.	Đơi muỗi mắt	<i>Pipistrellus tenuis</i> (Temminck, 1840)	CB,VP,BK,TQ,HP
75.	Đơi răng cửa lớn	<i>Hypsugo pulveratus</i> (Peters, 1871)	BK,HP
76.	Đơi vách mũi dài	<i>Hypsugo cadornae</i> (Thomas, 1916)	BK
77.	Đơi iô	<i>Ia io</i> Thomas, 1902	PT,TQ,BK
78.	Đơi chân đệm thịt	<i>Tylonycteris pachypus</i> (Temminck, 1840)	PT,TQ,BK
79.	Đơi rô-bút	<i>Tylonycteris robustula</i> Thomas, 1915	PT
80.	Đơi tai lông mặt	<i>Myotis annectans</i> (Dobson, 1871)	VP
81.	Đơi tai nam á	<i>Myotis ater</i> (Peters, 1866)	BK
82.	Đơi tai lớn	<i>Myotis chinensis</i> (Tomes, 1857)	LS,BK
83.	Đơi ăn thủy sinh	<i>Myotis daubentonii</i> (Kuhl, 1817)	TQ
84.	Đơi tai cánh ngắn	<i>Myotis horsfieldii</i> (Temminck, 1840)	VP
85.	Đơi tai chân nhỏ	<i>Myotis muricola</i> (Gray, 1846)	TQ,BK,HP
86.	Đơi tai chân dài	<i>Myotis ricketti</i> (Thomas, 1894)	LS,BK
87.	Đơi tai sọ cao	<i>Myotis siligorensis</i> (Horsfield, 1855)	LS,BK,QN,HP
88.	Đơi mũi ống cánh lông	<i>Harpiocephalus harpia</i> (Temminck, 1840)	LS,CB,TQ,BK,HP
89.	Đơi mũi ống tai tròn	<i>Murina cyclotis</i> Dobson, 1872	TN,LS,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
90.	Đơi mũi ống nhỏ	<i>Murina huttoni</i> (Peters, 1872)	QN
91.	Đơi mũi ống lông chân	<i>Murina tubinaris</i> (Scully, 1881)	TN,PT,VP,TQ,BK
92.	Đơi mũi ống tiên sa	<i>Murina tiensa</i> Csorba et al., 2007	BK
93.	Đơi	<i>Murina eleryi</i> Furey et al., 2009	BK
94.	Đơi mũi nhẵn xám	<i>Kerivoula hardwickii</i> (Horsfield, 1824)	TN,LS,VP,TQ,BK
95.	Đơi mũi nhẵn bé	<i>Kerivoula papillosa</i> (Temminck, 1840)	TQ
96.	Đơi mũi nhẵn lớn	<i>Kerivoula titania</i> Bates et al. 2007	BK
97.	Đơi tai loa kèn	<i>Phoniscus jagorii</i> (Peters, 1866)	PT
	16. Họ Đơi cánh gập	Miniopteridae Dobson, 1875	
98.	Đơi cánh dài	<i>Miniopterus schreibersii</i> (Kuhl, 1817)	LS,CB,PT,TQ,BK
	VII. BỘ TÊ TÊ PHOLIDOTA Weber, 1904		
	17. Họ Tê tê	Manidae Gray, 1821	
99.	Tê tê vàng	<i>Manis pentadactyla</i> Linnaeus, 1758	BG,TN,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
VIII. BỘ ĂN THỊT CARNIVORA Bowdich, 1821			
	18. Họ Mèo	Felidae Fischer de Waldheim, 1817	
100.	Báo lửa	<i>Catopuma temminckii</i> (Vigors and Horsfield, 1827)	TN,BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN
101.	Mèo rừng	<i>Prionailurus bengalensis</i> (Kerr, 1792)	TN,BG,HG,CB,PT,CP,TQ,BK,QN
102.	Mèo gấm	<i>Pardofelis marmorata</i> (Martin, 1837)	PT,BK
103.	Báo gấm	<i>Neofelis nebulosa</i> (Griffith, 1821)	HG,LS,CB,PT,TQ
104.	Báo hoa mai	<i>Panthera pardus</i> (Linnaeus, 1758)	PT,TQ
	19. Họ Cây	Viverridae Gray, 1821	
105.	Cây mực	<i>Arctictis binturong</i> (Raffles, 1821)	HG,PT
106.	Cây tai trắng	<i>Arctogalidia trivirgata</i> (Gray, 1832)	LS,VP,BK
107.	Cây vòi móc	<i>Paguma larvata</i> (C. E. H. Smith, 1827)	TN,BG,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN
108.	Cây vòi đóm	<i>Paradoxurus hermaphroditus</i> (Pallas, 1777)	TN,BG,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
109.	Cây văn bắc	<i>Chrotogale owstoni</i> , Thomas, 1912	TN,BG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK
110.	Cây gấm	<i>Prionodon pardicolor</i> Hodgson, 1842	CB,PT,VP,TQ,BK
111.	Cây giông	<i>Viverra zibetha</i> Linnaeus, 1758	BG,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN
112.	Cây hương	<i>Viverricula indica</i> (É. Geoffroy Saint-Hilaire, 1803)	BG,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
	20. Họ Cây lớn	Herpestidae Bonaparte, 1845	
113.	Cây lớn tranh	<i>Herpestes javanicus</i> (É. Geoffroy Saint-Hilaire, 1818)	BG,CB,PT,VP,TQ,QN,HP
114.	Cây móc cua	<i>Herpestes urva</i> (Hogdson, 1836)	BG,CB,VP,TQ,BK,QN
	21. Họ Chó	Canidae Gray, Fischer, 1817	
115.	Lửng chó	<i>Nyctereutes procyonoides</i> (Gray, 1834)	BG,PT,VP,TQ,BK,QN
	22. Họ Gấu	Ursidae Fischer de Waldheim, 1817	
116.	Gấu chó	<i>Helarctos malayanus</i> (Raffles, 1821)	BG,HG,PT,VP
117.	Gấu ngựa	<i>Ursus thibetanus</i> G. Cuvier, 1823	TN,BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,QN,HP
	23. Họ Chồn	Mustelidae Fischer, 1817	
118.	Rái cá vuốt bé	<i>Aonyx cinerea</i> (Illiger, 1815)	PT,VP,HP
119.	Rái cá thường	<i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	BG,TN,HG,LS,CB,PT,TQ,BK,QN,HP
120.	Lửng lợn	<i>Arctonyx collaris</i> F. G. Cuvier, 1825	TN,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN
121.	Chồn vàng	<i>Martes flavigula</i> (Boddaert, 1785)	HG,CB,PT,VP,TQ,BK
122.	Chồn bạc má bắc	<i>Melogale moschata</i> (Gray, 1831)	TN,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
123.	Triết bụng vàng	<i>Mustela kathiah</i> Hodgson, 1835	CB,VP,BK,TQ
124.	Triết chỉ lưng	<i>Mustela strigidorsa</i> Gray, 1853	CB,VP

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ 4

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
IX. BỘ MÓNG GUỐC NGÓN CHẴN ARTIODACTYLA Owen, 1848			
	24. Họ Lợn rừng	Suidae Gray, 1821	
125.	Lợn rừng	<i>Sus scrofa</i> Linnaeus, 1758	TN,BG,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
	25. Họ Hươu xạ	Moschidae Gray, 1821	
126.	Hươu xạ	<i>Moschus berezovskii</i> Flerov, 1929	TN,LS,CB
	26. Họ Hươu nai	Cervidae Goldfuss, 1820	
127.	Mang thường	<i>Muntiacus muntjak</i> (Zimmermann, 1780)	TN,BG,HG,CB,PT,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
128.	Nai	<i>Rusa unicolor</i> (Kerr, 1792)	TN,,HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN
	27. Họ Trâu bò	Bovidae Gray, 1821	
129.	Sơn dương	<i>Capricornis sumatraensis</i> (Bechstein, 1799)	TN,BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
X. BỘ GẬM NHĂM Rodentia Bowdich, 1821			
	28. Họ Sóc	Sciuridae Fischer de Waldheim, 1817	
130.	Sóc đen	<i>Ratufa bicolor</i> (Sparrman, 1778)	TN,BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
131.	Sóc bay lông tai	<i>Belomys pearsonii</i> (Gray, 1842)	HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK
132.	Sóc bay đen trắng	<i>Hylopetes alboniger</i> (Hodgson, 1836)	TQ,HP
133.	Sóc bay sao	<i>Petaurista elegans</i> (Müller, 1840)	BG,CB
134.	Sóc bay trâu	<i>Petaurista philippensis</i> (Elliot, 1839)	TN,BG,LS,CB,PT,TQ,BK,QN
135.	Sóc bụng đỏ	<i>Callosciurus erythraeus</i> (Pallas, 1779)	TN,BG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
136.	Sóc bụng xám	<i>Callosciurus inornatus</i> (Gray, 1867)	HG,PT,VP,BK
137.	Sóc họng đỏ	<i>Dremomys gularis</i> Osgood, 1932	
138.	Sóc má vàng	<i>Dremomys pernyi</i> (Milne-Edwards, 1867)	CB,PT,VP,BK
139.	Sóc mõm hung	<i>Dremomys rufigenis</i> (Blanford, 1878)	BG,HG,LS,CB,PT,TQ,BK,QN,HP
140.	Sóc chuột nhỏ	<i>Tamiops macclellandii</i> (Horsfield, 1840).	TQ
141.	Sóc chuột hải nam	<i>Tamiops maritimus</i> (Bonhote, 1900)	BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
	29. Họ Dúi	Spalacidae Gray, 1821	
142.	Dúi mốc lớn	<i>Rhizomys pruinosus</i> Blyth, 1851	HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK
143.	Dúi mốc nhỏ	<i>Rhizomys sinensis</i> Gray, 1831	BG,CB,PT,VP
144.	Dúi ^{đỏ} lớn má vàng	<i>Rhizomys sumatrensis</i> (Raffles, 1821)	BK
	30. Họ Chuột	Muridae Illiger, 1811	
145.	Chuột đất lớn	<i>Bandicota indica</i> (Bechstein, 1800)	BG,CB,PT,VP,BK,HP
146.	Chuột đất bé	<i>Bandicota savilei</i> Thomas, 1916	VP
147.	Chuột mốc lớn	<i>Berylmys bowersi</i> (Anderson, 1879)	CB,HP
148.	Chuột nhắt cây	<i>Chiropodomys gliroides</i> (Blyth, 1856)	HG
149.	Chuột vàng	<i>Hapalomys delacouri</i> Thomas, 1927	CB

	Tên Việt Nam	Tên khoa học	Phân bố theo tỉnh
150.	Chuột hươu lớn	<i>Leopoldamys edwardsi</i> (Thomas, 1882)	BG,HG,TQ,CB,PT
151.	Chuột núi đông bắc	<i>Leopoldamys neilli</i> (J. T. Marshall, Jr., 1976)	BK
152.	Chuột núi đuôi dài	<i>Leopoldamys sabanus</i> (Thomas, 1887)	TN,CB,PT,VP,BK,TQ
153.	Chuột nhắt đồng	<i>Mus caroli</i> Bonhote, 1902	BG,HG,LS
154.	Chuột nhắt hoẵng	<i>Mus cervicolor</i> Hodgson, 1845	CB
155.	Chuột nhắt nhà	<i>Mus musculus</i> Linnaeus, 1758	HG,CB,PT,VP,BK,TQ,HP
156.	Chuột nhắt nương	<i>Mus pahari</i> Thomas, 1916	CB
157.	Chuột không tử	<i>Niviventer confucianus</i> (Milne-Edwards, 1871)	CB
158.	Chuột hươu bé	<i>Niviventer fulvescens</i> (Gray, 1847)	HG,TQ,LS,VP,HP
159.	Chuột lang-bi-an	<i>Niviventer langbianis</i> (Robinson et Kloss, 1922)	HG,TQ,LS
160.	Chuột núi đông dương	<i>Niviventer tenaster</i> (Thomas, 1916)	HG,PT,VP
161.	Chuột rừng đông dương	<i>Rattus andamanensis</i> (Blyth, 1860)	LS,CB,PT,TQ,BK
162.	Chuột bụng bạc	<i>Rattus argentiventer</i> (Robinson et Kloss, 1916)	TN,VP
163.	Chuột bóng	<i>Rattus nitidus</i> (Hodgson, 1845)	CB
164.	Chuột cống	<i>Rattus norvegicus</i> (Berkenhout, 1769)	VP,BG,HP
165.	Chuột thường	<i>Rattus rattus</i> (Linnaeus, 1758)	VP,QN
166.	Chuột nhà	<i>Rattus tanezumi</i> Temminck, 1844	BG,HG,LS,CB,PT,TQ,QN,HP
167.	Chuột núi đá đông bắc	<i>Tokinomys daovantieni</i> Musser, Lunde, Son, 2006	TN,LS
	31. Họ Nhím	Hystriidae G. Fischer, 1817	
168.	Đon	<i>Atherurus macrourus</i> (Linnaeus, 1758)	TN,BG,HG,LS,CB,PT,VP,TQ,BK,QN,HP
169.	Nhím đuôi ngắn	<i>Hystrix brachyura</i> Linnaeus, 1758	HG,CB,PT,VP,TQ,BK,QN

Ghi chú: **HG:** Hà Giang (KBTTN Tây Côn Lĩnh, KBTTN Bát Đại Sơn, KBTTN Du Già); **CB:** Cao Bằng (KBLSC Trùng Khánh, KBTTN Pia Oắc); **TQ:** Tuyên Quang (huyện Chiêm Hóa; KBTTN Na Hang, KBTSC Lũng Nhò-Bản Cài, KBLSC Nam Xuân Lạc); **BK:** Bắc Kạn (VQG Ba Bể, khu vực Bản Thi-Xuân Lạc-Đồng Phúc, KBTTN Kim Hỷ); **LS:** Lạng Sơn (KBTTN Hữu Liên, huyện Bắc Sơn, huyện Bình Gia, huyện Lộc Bình, Khu vực Núi Mẫu Sơn); **TN:** Thái Nguyên (KBTTN Tam Xa -Phượng Hoàng); **BG:** Bắc Giang (KBTTN Tây Yên Tử); **QN:** Quảng Ninh (KBTTN Đồng Sơn-Kỳ Thượng, VQG Bái Tử Long, Yên Tử); **PT:** Phú Thọ (VQG Xuân Sơn); **VP:** Vĩnh Phúc (VQG Tam Đảo); **HP:** Hải Phòng (VQG Cát Bà).

2. Các loài đặc trưng của khu hệ thú Đông Bắc

Các loài đặc trưng của khu hệ thú Đông Bắc được xác định là những loài chỉ có ở Đông Bắc hoặc những loài gặp chủ yếu ở Đông Bắc, phạm vi phân bố ở các vùng khác là không đáng kể. Kết quả chúng tôi đã xác định được 13 loài thú là những loài thú đặc trưng cho khu hệ thú Đông Bắc, gồm các loài: Dím đuôi dài *Neotetracus sinensis*; Voọc mũi hếch *Rhinopithecus avunculus*; Voọc má trắng *Trachypithecus francoisi*, Voọc đầu trắng *Trachypithecus*

poliocephalus; Vượn đen đông bắc *Nomascus nasutus*; Thỏ rừng trung hoa *Lepus sinensis*; Chuột chù cao vãn sung *Chodsigoa caovansunga*; Chuột chũi đuôi dài *Scaptonyx fuscicaudus*; Dơi thò đuôi *Chaerephon plicatus*; Dơi nâu *Eptesicus serotinus*; Lửng chó *Nyctereutes procyonoides*; Hươu xạ *Moschus berezovskii*; Chuột núi đá đông bắc *Tokinomys daovantieni*.

3. Các loài ưu tiên bảo tồn của Đông Bắc

Đã xác định được số loài ưu tiên bảo tồn của Đông Bắc là 51 loài, chiếm 49% tổng số loài quý hiếm của cả nước. Trong đó, thuộc Nghị định số 32/2006/NĐ-CP có 33 loài (chiếm 78,6% tổng số loài trong Nghị định); thuộc Sách Đỏ Việt Nam (2007) có 41 loài (chiếm 47,7% tổng số loài trong Sách Đỏ Việt Nam; và thuộc Danh lục Đỏ IUCN (2010) có 35 loài (chiếm 46,7% tổng số loài của Việt Nam trong Danh lục Đỏ IUCN.

Bảng 2

Danh sách các loài thú ưu tiên bảo tồn của Đông Bắc

TT	Tên loài	NĐ32	SĐVN 2007	IUCN 2010
1.	Dím đuôi dài <i>Neotetracus sinensis</i>			LR/nt
2.	Thỏ rừng trung hoa <i>Lepus sinensis</i>		EN	
3.	Culi lớn <i>Nycticebus bengalensis</i>	IB	VU	DD
4.	Culi nhỏ <i>Nycticebus pygmaeus</i>	IB	VU	VU
5.	Khỉ mặt đỏ <i>Macaca arctoides</i>	IIB	VU	VU
6.	Khỉ mốc <i>Macaca assamensis</i>	IIB	VU	VU
7.	Khỉ vàng <i>Macaca mulatta</i>	IIB	LR	LR/nt
8.	Khỉ đuôi lợn <i>Macaca leonina</i>	IIB	VU	VU
9.	Voọc mũi hếch <i>Rhinopithecus avunculus</i>	IB	CR	CR
10.	Voọc đen má trắng <i>Trachypithecus francoisi</i>	IB	EN	VU
11.	Voọc xám <i>Trachypithecus crepusculus</i>	IB	VU	
12.	Voọc đầu trắng <i>Trachypithecus poliocephalu</i>	IB	CR	CR
13.	Vượn đen <i>Nomascus concolor</i>	IB	EN	EN
14.	Vượn đen tuyền đông bắc <i>Nomascus nasutus</i>	IB		CR
15.	Dơi chó tai ngắn <i>Cynopterus brachyotis</i>		VU	
16.	Dơi lá quạt <i>Rhinolophus paradoxolophus</i>		VU	
17.	Dơi lá rẽ quạt <i>Rhinolophus marshalli</i>			LR/nt
18.	Dơi lá toma <i>Rhinolophus thomasi</i>		VU	LR/nt
19.	Dơi nếp mũi lông vàng <i>Hipposideros turpis</i>			EN
20.	Dơi đốm hoa <i>Scotomanes ornatus</i>			LR/nt
21.	Dơi răng cửa lớn <i>Hypsugo pulveratus</i>			LR/nt
22.	Dơi muỗi sọ nhỏ <i>Pipistrellus parteculus</i>			LR/nt
23.	Dơi mũi ống cánh lông <i>Harpiocephalus harpia</i>		VU	
24.	Dơi iô <i>Ia io</i>		VU	LR/nt
25.	Dơi muỗi chân lớn <i>Myotis ricketti</i>		DD	
26.	Dơi tai sọ cao <i>Myotis siligorensis</i>		LR	
27.	Dơi cánh dài <i>Miniopterus schreibersi</i>			LC

TT	Tên loài	NĐ32	SĐVN 2007	IUCN 2010
28.	Tê tê vàng <i>Manis pentadactyla</i>	IIB	EN	LR/nt
29.	Báo lửa <i>Catopuma temmincki</i>	IB	EN	VU
30.	Mèo rừng <i>Prionailurus bengalensis</i>	IB		LC
31.	Báo hoa mai <i>Panthera pardus</i>	IB	CR	
32.	Mèo gấm <i>Pardofelis marmorata</i>	IB	VU	VU
33.	Báo gấm <i>Pardofelis nebulosa</i>	IB	EN	VU
34.	Cây mực <i>Arctictis binturong</i>	IB	EN	
35.	Cây tai trắng <i>Arctogalidia strivirgata</i>		LR	
36.	Cây văn bắc <i>Hemigalus owstoni</i>	IIB	VU	VU
37.	Cây gấm <i>Prionodon pardicolor</i>	IIB	VU	
38.	Gấu chó <i>Ursus malayanus</i>	IB	EN	DD
39.	Gấu ngựa <i>Ursus thibetanus</i>	IB	EN	VU
40.	Rái cá vuốt bé <i>Aonyx cinerea</i>	IB	VU	NT
41.	Rái cá thường <i>Lutra lutra</i>	IB	VU	NT
42.	Rái cá lông mượt <i>Lutrogale perspicillata</i>	IB	EN	
43.	Triết chỉ lung <i>Mustela strigidorsa</i>			VU
44.	Nai <i>Cervus unicolor</i>		VU	
45.	Hươu xạ <i>Moschus berezovskii</i>	IB	CR	LR/nt
46.	Sơn dương <i>Capricornis sumatraensis</i>	IB	EN	VU
47.	Sóc đen <i>Ratufa bicolor</i>		VU	
48.	Sóc bay lông tai <i>Belomys pearsoni</i>		CR	LR/nt
49.	Sóc bay đen trắng <i>Hylopetes alboniger</i>	IIB	VU	EN
50.	Sóc bay sao <i>Petaurista elegans</i>	IIB	EN	
51.	Sóc bay trâu <i>Petaurista philippensis</i>	IIB	VU	
Tổng		33/42	41/86	35/75

Ghi chú: **NĐ 32:** Nghị định số 32/2006/NĐ-CP, ngày 30 tháng 3 năm 2006 của Chính phủ: IB: Nghiêm cấm khai thác, sử dụng vì mục đích thương mại. IIB- Hạn chế khai thác, sử dụng vì mục đích thương mại. **SĐVN:** Sách Đỏ Việt Nam (2007): CR: Rất nguy cấp; EN: Nguy cấp; VU: Sẽ nguy cấp; LR: Ít nguy cấp. **IUCN:** Danh lục Đỏ IUCN (2007): CR: Cực kỳ nguy cấp; EN: Nguy cấp; VU: Sẽ nguy cấp; LR/nt: Sắp nguy cấp, NT: Gần bị đe dọa, DD: Chưa đủ dữ liệu. LC: Ít quan tâm

II. KẾT LUẬN

Trên cơ sở phân tích tổng hợp tài liệu và điều tra bổ sung, đã thống kê được 169 loài thú (chiếm 57% tổng số loài thú của cả nước), 31 họ 10 bộ, trong đó chiếm ưu thế là 2 bộ thú nhỏ Dơi và Gặm nhấm, tiếp đến là các bộ thú lớn và trung bình như bộ Ăn thịt, bộ Linh trưởng,... Theo nhận định ở Đông Bắc có 13 loài là những loài chỉ thị/đặc trưng cho khu hệ thú Đông Bắc.

Đã xác định được 51 loài quý hiếm của Đông Bắc chiếm 49% tổng số loài quý hiếm của cả nước, trong số các loài thú quý hiếm cần được bảo tồn có 5 loài là những loài chỉ thị của vùng Đông Bắc, cần được xem là những loài ưu tiên bảo tồn đặc biệt, gồm: Thỏ rừng trung hoa *Lepus sinensis*, Voọc mũi hếch *Rhinopithecus avunculus*, Vượn đen tuyền đông bắc *Nomascus nasutus*, Voọc đầu trắng *Trachypithecus poliocephalus*, Hươu xạ *Moschus berezovskii*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Đặng Huy Huỳnh, Cao Văn Sung, Lê Xuân Cảnh, Phạm Trọng Ảnh, Nguyễn Xuân Đặng, Hoàng Minh Khiên, Nguyễn Minh Tâm**, 2007: Động vật chí Việt Nam: Tập 25, lớp thú. NXB. KH&KT, Hà Nội: 362 trang.
2. **Đặng Ngọc Cần, Hideki Endo, Nguyễn Trường Sơn, Tatsuo Oshida, Lê Xuân Cảnh, Đặng Huy Phương, Darrin P. Lunde, S. Kawada, A. Hayashida và M. Sasaki**, 2008: Danh lục các loài thú hoang dã Việt Nam. Primate Research Institute, Inuyama, Japan. 400 pp.
3. **Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam**, 2007: Sách Đỏ Việt Nam. Phần I - Động vật. NXB. KHTN&CN: 33-134.
4. **Wilson, D. E., Reeder, D. A. (eds)**, 2005: Mammal species of the World: a taxonomic and geographic reference. The John Hopkins University Press, Baltimore, U.S.A. Pp. 312-529.

FAUNA (MAMMALIA) DIVERSITY OF NORTHEAST REGION OF VIETNAM

NGUYEN TRUONG SON, NGUYEN XUAN DANG, DANG NGOC CAN

SUMMARY

In the framework of this paper, we would like to address the diverse animal fauna of the northeastern region of Vietnam. With 12 provinces (Ha Giang, Cao Bang, Lao Cai, Yen Bai, Tuyen Quang, Bac Kan, Lang Son, Thai Nguyen, Bac Giang, Quang Ninh, Phu Tho, Vinh Phuc and Hai Phong's Cat Ba Island) terrain mostly mountainous, with an average elevation of 600-700m, wet tropical monsoon, vegetation primary advantage is a tropical evergreen forest and subtropical evergreen forest along the river system with the rich make the North East has a high diversity of plants and animals. Through the investigation from 1998 to present, along with the synthesis of research resources in this area, we have listed a total of 169 mammal species, 31 families and 10 orders. With 51 rare species of the Northeast accounted for 49% of rare species in the country has shown the value of diversity and conservation of mammals northeast. Among the rare animals to be preserved with 5 species are indicator species of the Northeast, should be considered as species specific conservation priorities, including: Chinese Hare *Lepus sinensis*, Tonkin Snub-nosed monkeys *Rhinopithecus avunculus*, Eastern Black-crested Gibbon *Nomascus nasutus*, White-headed Langur *Trachypithecus poliocephalus*, Forest Musk Deer *Moschus berezovskii*.